

S.P.Q.R.

ROMSELSKABET

- Romrejse
- Litteratursamtale med Iselin C. Hermann og Peter Løhr
- Den aktuelle politiske situation i Italien
- Rundvisning i Grundtvigs kirke
- Obelisker i Rom (artikel)

Kære medlemmer,

Vi har stadigvæk to (meget spændende) arrangementer inden sommerpausen. Tilmeldingen til de to første er åbnet og der er stadig mange ledige pladser. Det først kommende arrangement er en samtale mellem forfatterne Iselin C, Herman og Peter Løhr styret af Maja Lykketoft. Husk at sidste frist for tilmelding er den 29. april.

Vi er i fuld gang med planlægningen af en efterårsrejse til Rom. Vi er ikke helt klar med de sidste detaljer. Vi vil annoncere detaljerne i næste nyhedsbrev.

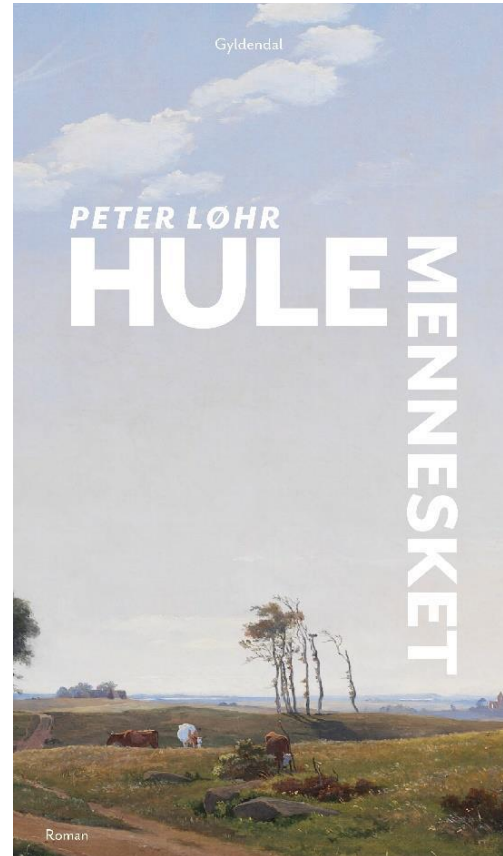
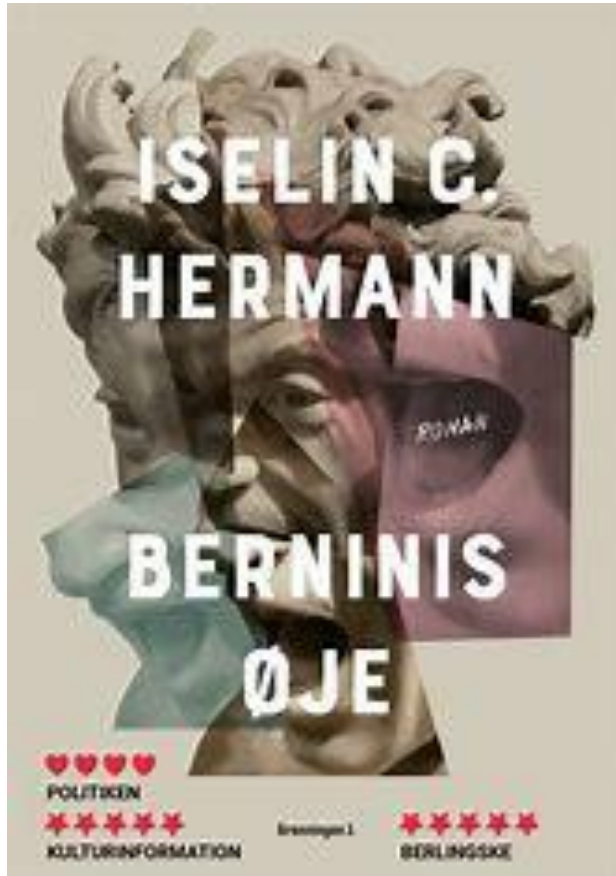
Med venlig hilsen
Bestyrelsen

Romrejse efterår 2024

En romrejse til efteråret er under planlægning. Det bliver en rejse med fokus på det arkologiske Rom. Rejsen vil finde sted i begyndelsen af november (uge 44 eller 45). Rejsens detaljer kommer i næste nyhedsbrev.

Litteratursamtale med Iselin C. Hermann og Peter Løhr

Torsdag den 2. maj kl. 17.00, Det Italienske Kulturinstitut

Litteratur-samtale med forfatter Iselin C. Hermann om hendes bog *Berninis øje* omhandlende den romerske billedhugger Gian Lorenzo Bernini og forfatter Peter Løhr om hans bog *Hulemennesket* omhandlende den danske guldaldermaler J.Th. Lundbye.

Tid: torsdag den 2. maj 2024, kl. 17.00

Sted: Det italienske Kulturinstitut, Gjøringsvej 11, 2900 Hellerup

Pris: Prisen for deltagelse i arrangementet samt en sandwich og to glas vin er 275,- kr. for medlemmer af Romselskabet S.P.Q.R. og 355,- kr. for ikke-medlemmer af Romselskabet S.P.Q.R.

Tilmelding: Tilmelding sker udelukkende via dette link: <https://romselskabet-spqr.safeticket.dk/berninioglundbye>

Sidste frist for tilmelding: 29. april 2024

OBS: Som altid bedes tilmeldingsfristen overholdt af hensyn til vinindkøb og til vores madleverandør, som skal have nogle dage til at forberede leverancen.

Italiensk politik efter 2. verdenskrig til i dag

Foredrag ved PhD Alberte Bové Rud

Onsdag den 29. maj. kl. 17.00 Salon K. Huset, Rådhusstræde 13

Foredrag om den aktuelle politiske situation i Italien med fokus på højrefløjens udfordringer.

Tid: Onsdag den 29. maj 2024, kl. 17.00

Sted: Salon K, Huset, Rådhusstræde 13, 1466 København K

Pris: Prisen for deltagelse i arrangementet samt et let måltid og to glas vin er 360,- kr. for medlemmer af Romselskabet S.P.Q.R. og 440,- kr. for ikke-medlemmer af Romselskabet S.P.Q.R.

Tilmelding: Tilmelding sker udelukkende via dette link: <https://romselskabet-spqr.safeticket.dk/politisksituation>

Sidste frist for tilmelding: 24. maj 2024

OBS: Som altid bedes tilmeldingsfristen overholdt af hensyn til vinindkøb og til vores madleverandør, som skal have nogle dage til at forberede leverancen.

Tegl i mængder - i Rom og i Grundtvigs Kirke

Romselskabet er blevet tilbudt en rundvisning i Grundtvigs Kirke, som er et af de smukkeste og største teglstensbyggerier i Danmark. Også det antikke Rom var præget af store og prægtige teglstensbyggerier, hvilket Per Kristian Madsen vil berette om, hvorefter Lisbeth B. Burgaard vil fortælle om kirken. Der vil ligeledes blive lejlighed til at besøge krypten og tårnet. Datoen bliver 12. juni kl. 17.00. Nærmere detaljer i næste nyhedsbrev.

Noget om romere, der kom til Egypten, og egyptiske obelisker, der kom til Rom (I/III)

Ole Andersen, Per Kristian Madsen og Philip Kristian Dons Madsen

Der er 13 stående egyptiske obelisker i Rom. De allerfleste står på centrale steder i byen og skal tydeligvis imponere de besøgende. Men der, hvor de står nu, har ingen af dem stået hele tiden. Først afslører deres egyptiske forhistorie sig umiddelbart i de hieroglyffer, som de fleste har. Og hertil kommer latinske indskrifter (og enkelte italienske), der fortæller mere om deres videre skæbne.

De fleste stammer oprindeligt fra Heliopolis i Egypten. Her var der, før perserne erobrede landet, et meget vigtigt tempel for Ra-Atum.

Solguden Ra sikrede det regelmæssige skifte mellem dag og nat, og ikke mindst det livsvigtige skifte mellem årstiderne med Nilens oversvømmelser og medfølgende frugtbarhed. På et tidspunkt blev han koblet sammen med skaberguden Atum.

Det var faraos opgave at sikre et godt forhold til guderne. Skiftende faraoer havde derfor rejst parvise obelisker ved templet i Heliopolis i næsten 2000 år, før romerne kom. Så da de kom, var obeliskerne allerede antikke. Og der var mange af dem. Men nu er der faktisk flere obelisker i Rom end noget andet sted i verden, inkl. Egypten!

Obelisker er uanset deres individuelle højde tunge søjler med kvadratisk tværsnit og en lille trekantet pyramide-agtig top. De omtales siden ofte som 'solens nåle'. Oprindeligt har de i de fleste tilfælde været belagt med metal på toppen, så solens stråler blev reflekteret. En fast og meget fallisk markering og hyldest fra faraoer til solguden Ra.

Obelisk, der aldrig er blevet brudt færdig, i Aswan. De kæmpemæssige dimensioner fremgår tydeligt af de myldrende turister. De største obelisker var omkring 30 m høje svarende til ca. 10 etager. (Foto David Berkowitz, Wikimedia Commons)

Obeliskerne blev udhugget i et stenbrud langt nede sydpå ad Nilen ved Aswan og transporteret hele vejen op til Heliopolis. Både selve fremstillingen og transporten af de mange tons tunge obelisker har været en helt usædvanlig udfordring.

Først Cæsar og så Octavian i Egypten

I Republikkens sidste tid var Rom vokset til million-størrelse, selvom den præcise størrelse er omdiskuteret. Egypten var blevet en livsvigtig leverandør af korn til byen. Roms kornkammer.

Ordet obelisk kommer fra græsk *ὀβελίσκος* (obeliskos, der egentligt pudsigt nok betyder stegespyd.

Ordet bruges tillige i en helt anden sammenhæng om det tegn, der ligesom en asteriks (*) angiver en fodnote.

Tegnene har givet navn til tegneseriefigurerne Asterix og Obelix. (Foto AsterixObelix&Brussels-cropped2.png, Wikimedia Commons)

Der må derfor have været romere, der kendte obeliskerne og havde set dem i Heliopolis. Men den romerske del af fortællingen tog rigtig fart, da Octavian kom til Egypten.

Da Octavian havde vundet søslaget ved Actium over Kleopatra og Marcus Antonius i år 31 f.v.t., flygtede de hjem til Egypten. Med Octavian i hælene. Kleopatra og Marcus Antonius, der havde et længere forhold bag sig og 3 fælles børn, begik selvmord året efter. De vidste nok, hvor det bar hen.

Octavian underlagde sig Egypten og indsatte den første romerske præfekt i landet. Allerede 1 til 2 år efter indviede præfekten officielt et forum i Alexandria, som Kleopatra oprindeligt havde etableret som en hyldest til Cæsar. Der stod en stor obelisk, som Kleopatra formentlig tillige havde rejst, men uden forklarende tekst. Cæsar havde opholdt sig i Egypten i et års tid efter sejren over Pompejus, og han havde også haft et forhold til Kleopatra. Måske havde de en søn, Cæsarion, sammen.

Så både Cæsar og Octavian har formentlig selv set både forum og obelisk.

Præfekten satte nu en latinsk inskription med bronze-bogstaver på obeliskens ved indvielsen af forum. Teksten sagde: 'På befaling af imperator (i.e. feltherre) Cæsar (i.e. Octavian), søn af den guddommelige Cæsar, byggede Gaius Cornelius Gallus (præfekten) søn af Gnæus

Forum Iulium' (*). Bogstaverne er siden faldet af, men man har kunnet rekonstruere teksten efter de efterladte huller i stenen (*).

Augustus trådte ubesværet ind i rollen som hersker i orienten. Her tilbeder han som farao! to guddommeliggjorte brødre. Relief fra Isis-temple i Dendur i Nubien, bygget 23 – 10 f.v.t. på bestilling af netop Augustus. Hele templet er nu i Metropolitan Museum i New York, hvortil det kom for at undgå, at det blev oversvømmet, da man anlagde den store dæmning i Aswan. Stedet, hvor de mange obelisker var blevet brudt. (Foto Wikimedia Commons Metropolitan Museum)

Obeliskerne har virket imponerende på romerne - som på eftertiden. Og Octavian/ Augustus havde ikke noget imod at vise sin storhed også hjemme i Rom.

Men hvordan gjordes det nu bedst? Obeliskerne kunne jo også bruges som sejrstrofæer.

Så nu blev de første obelisker rejst i Rom, og det fortsatte i 300 år igennem kejsertiden. Efter yderligere ca. 1300 år kom en ny æra, da pave Sixtus V genrejste faldne antikke obelisker. Under modreformationen kunne de genbruges til at hædre og demonstrere Kirkestatens, Roms og Sixtus V's storhed.

Augustus' første obelisk først fra Heliopolis til Marsmarken og så foran parlamentet

År 27 f.v.t. blev Octavian til Augustus, dvs. den ophøjede. Han var nu ubestridt enehersker i Romerriget, og senatet bestilte år 13 f.v.t. et fredsalter, Ara Pacis, for at hylde ham. Alteret blev indviet år 9 f.v.t. samtidigt med Roms første obelisk, som Augustus havde fået bragt til Rom og rejst på Marsmarken. Både alter og obelisk stod tæt ved Augustus' mausoleum. (Det havde han påbegyndt, allerede mens han stadig var Octavian).

Men obeliskens havde en egyptisk fortid: Den var rejst i Heliopolis ca. 590 f.v.t. af farao Psammetik II. Hans indskrift i hieroglyffer fortæller hans navn og omtaler ham som 'skønne gud' og opremser alle hans titler og endelig, at han er kødelig søn af og elsket af Ra. Allerøverst på den pyramide-formede top er der et billede af en skarabæ, en bille, der ruller en kugle af dyregødning foran sig (til sit forråds-kammer). Skarabæen var et billede på solen, der triller over himlen (*).

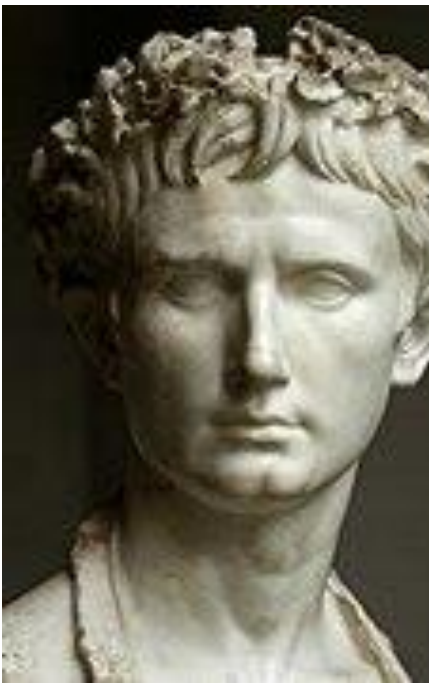

Sesostris I's (død 1918 f.v.t) obelisk i Heliopolis, der nu er en forstad til Cairo. Kun denne obelisk står stadig på stedet. Heliopolis (Solbyen) er det græske navn. Byen hed i oldtiden Iunu og er kendt i biblen som On. Det var der Josef, der var blevet solgt som slave af sine brødre, blev Egyptens næst-mægtigste mand lige under farao, fordi han var god til at tolke faraos drømme, der varslede om de 7 fede og de 7 magre år. Josef blev ydermere gift med en datter af en præst. (Men det er jo en helt anden historie!). (Foto Wikimedia Commons)

Augustus' latinske indskrift, der blev sat på obelisk, lyder:

'Imperator Augustus, søn af den guddommelige (Cæsar), Pontifex Maximus, 12. gang imperator, 11. gang konsul, 14. gang folketribun, viede (denne obelisk) som gave til solen, efter at Egypten var bragt under det romerske folks magt'.

Man bemærker parallellen til Psammetiks indskrift. Augustus fastslår som faraoen sin position ved at nævne alle sine titler fra Republikken og senatet. Denne skik fortsatte de næste århundreder under kejserdømmet, uanset, at kejserne var mere eller mindre enevældige. Ligeledes fremhæver Augustus, at han er søn af den guddommelige Cæsar. Og endelig fastholder Augustus obeliskens oprindelige forbindelse til solen (solguden), nu i form af et kæmpe solur. Obeliskens var nål i uret, og Plinius den ældre har beskrevet, at der var bronzelinier på jorden, der markerede dage og timer. Kalenderen var indrettet så smart, at skyggen fra obeliskens pegede på fredsalteret på Augustus' fødselsdag 23. september, der med lidt fiflen faldt sammen med jævndøgn. Man var vel Pontifex Maximus! (I øvrigt en titel, som paverne senere overtog).

Res Gestae Divi Augusti, Den guddommelige Augustus' Gerninger, som blev offentliggjort efter hans død, kan læses på muren i det moderne museum ved Augustus' Ara Pacis lige ved hans mausoleum. Der opremses, hvad han nåede i livet. Vigtigst Den romerske Fred, Pax Romana.

Til gengæld nævnes obelisker ikke, selvom Augustus bogstaveligt talt startede en ny tradition. Og kombinationen af mausoleet, Ara Pacis og obelisker har markant præget hele Marsmarken.

Her er han med egebladskrone, corona civica, som han fik efter sejren ved Actium. Buste på Glyptoteket i München. (Foto Wikimedia Commons)

Slutteligt markerer han sin erobring af Egypten, om end lidt underforstået som en gave til det romerske folk. Obelisker var et sejrstrophæ. Og uanset at det var sket 22 år tidligere. I denne sammenhæng er det interessant, at kornkammeret i Egypten faktisk ikke blev en region i Romerriget, men forblev Augustus' private ejendom. Romerne var generelt meget fascinerede af Egypten.

Det har været en stor udfordring at få obelisker transporteret fra Heliopolis til Rom. Hen over Middelhavet, Mare Nostrum, kunne man jo ikke forlade sig på den nordgående strøm, som hjalp egypterne på turen fra Aswan til Heliopolis. Lise Manniche (*) formodede på baggrund af bl.a. skriftlige kilder fra en lidt senere periode, at der var anvendt to slæbebåde, mellem hvilke obelisker var ophængt (smart, for opdriften tog en væsentlig del af vægten), og et skib foran med forsyninger osv. Dertil kom flere hundrede sømænd, der roede skibene, når der ikke kunne anvendes sejl. Det må have taget et par år at bygge sådanne store både. Hele projektet har skullet planlægges. I god tid. Det er sikkert besluttet samtidigt med beslutningen om at bygge fredsalteret.

Obelisker blev stående på Marsmarken helt til det 8. årh. e.v.t., hvorefter den formentlig er væltet og glemt. I slutningen af det 15. årh. identificerede man dele af den og dens sokkel. Hele obelisker blev frilagt under pave Benedikt XIV (– 1758). Han fik sat en mindeplade op på findestedet på parlaments-pladsen. Pladen fortæller, at 'Benedikt XIV, Pontifex Maximus, udgravede med store udgifter og dygtighed denne obelisk...og han flyttede den til et nærliggende sted til offentlig nytte for forskningen...'. Man aner oplysningstiden i teksten.

Paven døde imidlertid, så det blev en senere pave, Pius VI, der genrejste den, og først i 1792. Den står nu på Montecitorio lige foran det italienske parlament. Pius VI's tekst er forholdsvis neutral sammenlignet med tidligere pavers indskrifter, som vi skal se senere.

Den siger: 'Denne berømte pyramide, der i gamle dage angav timerne, lå herefter foragtet i jorden, omstyrtet og sønderbrudt. Genoprettet i sin fordums pragt og med stolt fremtoning, tæller den nu Pius VI's lykkelige tid.'

Obeliskens funktion som kronometer fremhæves, og der er da også lagt en meridian ned mellem den og parlamentet, så skyggens længde ved sommarsolhverv kan måles.

Augustus' første obelisk i Rom, der fik sin plads først på Marsmarken og siden foran parlamentet. (Foto Susanne Trudsø)

Og den anden, fra Heliopolis til Marsmarken og derfra til Piazza del Popolo

Denne obelisk blev også bragt til Rom af Augustus år 10 f.v.t. Men den blev rejst på spina, dvs. 'midterrabaten', på Circus Maximus. Her kunne op til 200.000 romere se obelirken sammen med væddeløbene.

Augustus' latinske indskrift er fuldstændig den samme som på obelirken omtalt ovenfor. På spina har det dog været lidt svært at anvende obelirken som et kronometer.

Men denne obelisk har en meget længere forhistorie end den forrige. Den blev påbegyndt udhugget af Sethos I og efter hans død rejst i Heliopolis af hans søn Ramses II i det 13. årh. f.v.t. Igen oplyser den egyptiske tekst, at de to faraoer er elsket af guderne, er sønner af Ra og tilføjer, at guderne har givet dem magten. Og for Sethos' vedkommende, at han er den, der undertrykker fremmedlandene og betvinger asiaterne.

Hieroglyffer på obeliskens på Piazza del Popolo. De afrundede rammer med en streg forneden er såkaldte kartoucher. Det siges, at rammen symboliserer landet, og indeni er så faraos navn. Her styrer han. På billedet er der tydeligvis to forskellige navne parvist over, henholdsvis under sammenføjnngen. Ved sammenligning med billeder og tekst i (*), kan det være navnene på Sethos I øverst og Ramses II nederst (Foto Susanne Trudsø)

Obeliskens placering i Rom havde været kendt siden det 15. årh., men den blev først gravet fri – i øvrigt sammen med Konstantius' obelisk (den, der nu står ved Lateranet- det kommer vi til!), da pave Sixtus V igangsatte udgravninger af Circus Maximus i 1587. Den blev 2 år efter genrejst på Piazza del Popolo ved den dengang eksisterende fontæne og foran Santa Maria del Popolo, som paven havde dekretet skulle være en af de 7 pilgrimskirker. Øverst blev der sat et kors.

Det fortælles i indskriften, at 'Pius V, Pontifex Maximus, befalede, at denne obelisk, viet til solen af Cæsar Augustus i Circus Maximus med ugudelige riter, ynkeligt omstyrtet og ituslået og begravet, skulle udgraves, flyttes og gengives sin gamle skikkelse og vies til det ubesejrlige kors'.

Man kan fornemme viljen til at pege på pavens og Kirkestatens storhed. Vi er i modreformationens tid.

Det ville formentlig være kommet helt bag på datiden, hvis de vidste, at obeliskens ikke blot var 1 1/2 tusinde år gammel, men næsten 3 tusind år. Men på den tid kunne man ikke længere læse hieroglyffer. De blev først tolket igen efter fundet af den 3-sprogede Rosettesten i 1799. Stenen, der nu kan ses i British Museum.

I begyndelsen af det 19. århundrede blev den gamle fontæne flyttet og en ny med de 4 kendte løver opsat. Obeliskens blev nu placeret i fontænenes midte, hvor den står i dag.

Piazza del Popolo set fra porten. Maleri af den italienske maler Ippolito Caffi fra 1847, d.v.s. efter at de vandspyende løver blev opsat, og 20 år før Vilhelm Bergsøes bog Fra Piazza del Popolo. Der sidder nogle på trappen. Måske nogle fra den danske koloni i Rom? (Foto Wikimedia Commons)

Mere om de efterfølgende obelisker, der kom til Rom, i et kommende nyhedsbrev.

* Obeliskernes historie samt egyptiske og latinske tekster er fra Lise Manniche: Obelisker i Rom. Aarhus Universitetsforlag 2013

Tak til Susanne Trudsø for lån af fotos

[Romselskabet S.P.Q.R](#)

Telefon 22 15 98 90 | pasl@outlook.dk | Jyske Bank 7854 1361115

